

Mojca Peternel*

Ludwig Jahne

(1856–1937)

IZVLEČEK

Prispevek želi predstaviti življenje in delovanje Ludwiga Jahneja, ki ga Avstrijski biografski leksikon sicer označuje kot kemika, rezultati raziskave pa kažejo, da je njegovo delovanje močno presegalo okvire kemijske znanosti. Poleg vodilnih funkcij v Pliberški rudarski zvezi (BBU) je Ludwig Jahne zapustil precejšen opus proznega in pesniškega ustvarjanja. Zelo aktiven je bil v planinskih sekcijah Avstrijskega turističnega kluba, gorohodci njegovega časa pa so ga gotovo poznali tudi kot avtorja številnih planinskih vodnikov po Karavankah in po Koroški nasploh. Skupna nit vsem področjem njegovega delovanja je bila ljubezen do narave, zgodovine in nemškega naroda.

Ključne besede: Ludwig Jahne, Koroška, planinski vodniki, časopisi

ABSTRACT

The contribution presents the life and activities of Ludwig Jahne. The Austrian biographical lexicon describes him as a chemist, yet the results of our research indicate that his efforts outstripped the context of the chemical science by far. Ludwig Jahne held the leading positions at the Blei Bergbau Union (BBU) and authored a considerable opus of prose and lyric works. He was also very active in several mountaineering sections of the Austrian Tourist Club, and mountaineers knew him as the author of several guidebooks to the Karawanks mountain range and the Austrian state of Carinthia. All of Jahne's work attests to his love of nature, history, and the German nation.

Keywords: Ludwig Jahne, Carinthia (Kärnten), mountain guidebooks, newspapers

* Dr., docentka za področje slovenske in obče zgodovine 19. stoletja, Oddelek za germanistiko z nederlanistiko in skandinavistiko, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana; mojca.peternel@guest.arnes.si

»Was Du besungen, hast Du bezwungen,
 Hat Dir gelächelt in wallendem Strauß:
 Bergfrohe Treue starkt Dich aufs neue,
 führt Dich mit Siebzig bergein und talaus!«¹

(Franz Franzlercher²)

Uvod

Zanimanje za naravo je v 19. stoletju tudi na Slovenskem postajalo vedno večje, če za primer navedemo le Šmarno goro, njen pomen v Prešernovem času in njegov znani: *Vi, ki hodite na sveto Šmarno gôro, blagor vam!*³

Nacionalni prepiri v jugovzhodnem alpskem prostoru in širše v Avstro-Ogrski so v drugi polovici 19. stoletja zajeli celo slovensko področje, tudi planinstvo.⁴ Marsikdo je politične nazore in prepričanja poskušal uveljavljati tudi v gorah, če omenimo le politika, naravoslovca in muzealca Karla Dežmana.⁵ Na Slovenskem je začetnik nacionalnega gibanja bilo dobro situirano meščanstvo,⁶ ki je po izobrazbi in premoženju prednjačilo tudi pri začetkih športa (oziroma turizma), saj si ostali konec stoletja niso mogli kupiti športne opreme. Prav zato ni nenavadno, da je bilo med takratnimi »gorohodci« in avtorji planinskih vodnikov največkrat najti nacionalno neagresivne Neslovence.

Med Slovenci za zmagovito slovensko potezo v »planinskih bojih« vsekakor veljata nakup Triglava dovškega župnika Jakoba Aljaža⁷ in postavitve stolpa.⁸ Slovenci so se borili predvsem za slovenski značaj te športne in tudi gospodarske dejavnosti, katere simbol so med drugim tudi slovenska imena vrhov in ledin. V tem pogledu je med

1 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 3.

2 Kratzwall Franz, ps. Franz Franzlercher (9. 10. 1875, Lölling (Koroška); + 29. 12. 1947, Celovec), narečni pesnik, znan tudi po dramskih delih, predvsem »Die Heimatsucher«, ki opisuje situacijo na Koroškem v času plebiscita. – *Österreichisches Biographisches Lexikon*, pridobljeno 29. 2. 2020, <https://www.biographien.ac.at>.

3 France Prešern, »Šmarna gora,« v: *Kranjska žbnelica*, 5. zv., 17, ur. Miha Kastelic (Ljubljana: Natisnil Jožef Blaznik, 1848).

4 Več o tem gl. Peter Mikša, »Narodnostni boji v planinstvu na Slovenskem do 1. svetovne vojne,« *Zgodovina za vse*, 18, št. 2 (2011): 62, 63.

5 Karl Dežman (3. 1. 1821, Idrija; + 11. 3. 1889, Ljubljana), politik, muzealec, pesnik. – *Slovenski biografski leksikon*, pridobljeno 21. 12. 2019, <https://www.slovenska-biografija.si>. O njem gl. tudi Janez Cvirn, »Kdor te sreča, naj te sune, če ti more, v zobe plune: Dragotin Dežman in slovenstvo,« *Zgodovina za vse*, 14, št. 2 (2007): 38–56. Janez Cvirn, »Vražji Dežman kaj si storil,« v: *Slovenska kronika XIX. stoletja*, zv. 2 (Ljubljana: Nova revija, 2003), 36–38.

6 O političnem življenju na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja je na voljo številna literatura, naj omenimo le nekaj del: Dragotin Lončar, *Politično življenje Slovencev (Od 4. januarja 1797 do 6. januarja 1919)* (Ljubljana: Slovenska Matica, 1921), 26–91. Jože Dežman, *Slovensko meščanstvo: od vzpona nacije do nacionalizacije (1848–1948)* (Celovec: Mohorjeva, 2008). Posebej za Štajersko: Janez Cvirn, *Trdnjaviški trikotnik: politična orientacija Nemcev na Spodnjem Štajerskem (1861–1914)* (Maribor: Obzorja, 1997).

7 Jakob Aljaž (6. 6. 1845, Zavrh pod Šmarno goro; + 4. 5. 1927, Dovje), duhovnik, organizator planinstva, skladatelj. – *Slovenski biografski leksikon*, pridobljeno 20. 3. 2020, <https://www.slovenska-biografija.si>.

8 Peter Mikša, »Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga: Jakob Aljaž in njegovo planinsko delovanje v Triglavskem pogorju,« *Zgodovinski časopis*, 69, št. 1–2 (2015): 112–23.

drugimi izjemno pomemben politik in alpinist Henrik Tuma,⁹ ki je za *Planinski vestnik* »prispeval gradivo o slovenskih gorah s posebnim poudarkom na toponomastiki«. ¹⁰ To se fizično odraža v njegovi znameniti kartoteki¹¹ in številnih publikacijah.¹²

Obiskovalci gora so bili kljub navdušenju nad turizmom in predanosti temu gotovo močno zaznamovani tudi z vsakodnevnim življenjem, katerega sestavni del so bili nacionalni boji, zlasti na področjih z narodno mešanim prebivalstvom. Svojih političnih čustvovanj niso vsi mogli pustiti doma ali ob vznožju planin, saj so bila sestavni del njihovega vsakdana. Ob tem so nekateri, kot na primer Johannes Frischhauf,¹³ ki je bil prepričan, da gore pripadajo tistemu narodu, ki pod njimi biva,¹⁴ zmogli biti objektivni, nekateri pa so imeli s tem težave.

Na Koroškem, v svetu med Dravo in Karavankami, je ob prelomu 19. v 20. stoletje koroško planinstvo zelo zaznamoval Ludwig Jahne.¹⁵ Branje avstrijskih, natančneje koroških časopisih njegovega časa daje vtis, da je šlo za izredno aktivno in znano osebnost, ki je pri tamkajšnjem prebivalstvu poleg tega bila tudi precej priljubljena in cenjena.

Življenjepis

Pri sestavljanju mozaika življenja Ludwiga Jahneja je bil v precejšnji meri koristen celovški časopis *Freie Stimmen*,¹⁶ izrazito liberalni, nacionalno nemško usmerjeni časopis, kar je bilo jasno že od prve številke: »Die heiße Liebe zu unserem herrlichen Vaterlande und zur Freiheit, welche die Mitglieder der Redaction durchglüht, wird dieselben stählen in dem Kampfe um Fortschritt und Wohlfahrt des Landes [...]«. ¹⁷ Časopis je o Ludwigu Jahneju vedno poročal s precejšnjo naklonjenostjo, če že ne z navdušenjem. Če k temu dodamo še dejstvo, da je Jahne urejal *Südmark Kalender*, ki ga je ustanovilo Nemško šolsko društvo¹⁸ (Deutscher Schulverein Südmark) in katerega naloga je bila predvsem razširjanje nemškega vpliva na mejnih področjih,¹⁹ je bila

9 Tuma Henrik (9. 7. 1858, Ljubljana; + 10. 4. 1935, Ljubljana), politik, publicist in alpinist. – *Slovenski biografski leksikon*, pridobljeno 21. 12. 2019, <https://www.slovenska-biografija.si>.

10 Branko Marušič, »Spremna beseda,« v: *Henrik Tuma, Izza velike vojne* (Nova Gorica: Branko, 1994).

11 Tumova zapuščina je v raziskovalni enoti ZRC SAZU v Novi Gorici.

12 Med številnimi omenimo Henrika Tuma, *Iz mojega življenja* (Ljubljana: Naša založba, 1937). Henrik Tuma, *Alpinski terminologija* (Ljubljana: s. n., 1966). Henrik Tuma. *Pomen in razvoj alpinizma* (Ljubljana: Turistični klub Skala, 1930).

13 Frischhauf Johannes (17. 9. 1837, Dunaj; + 7. 1. 1924, Gradec), matematik, astronom, alpinist, profesor. *Österreichisches Biographisches Lexikon*, pridobljeno 23. 7. 2019, <https://www.biographien.ac.at>.

14 Olga Janša, »Zgodovina turizma na Slovenskem,« v: *Turistični vestnik*, št. 3 (1968): 116.

15 Jahne Ludwig, (1. 9. 1856, Dunaj; + 5. 12. 1937, Celovec), kemik. – *Österreichisches Biographisches Lexikon*, pridobljeno 23. 2. 2020, <https://www.biographien.ac.at>.

16 *Freie Stimmen* – časopis je izhajal med letoma 1881 in 1938 v Celovcu v založništvu Muhr v Beljaku in pod redaktorsko taktirko Allwina Matschniga. Podnaslov časopisa je bil *Organ der Fortschrittspartei in Kärnten*. – *Historische Zeitungen und Zeitschriften*, pridobljeno 23. 2. 2020, <http://anno.onb.ac.at>.

17 »An unsere Parteigenossen!«, *Freie Stimmen*. 1. 5. 1881, 1.

18 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 3.

19 Več o tem gl. Peter Haslinger, ur., *Schutzvereine in Ostmitteleuropa – Vereinswesen, Sprachenkonflikte und Dynamiken nationaler Mobilisierung 1860–1939* (Marburg: Verlag Herder-Institut, 2009).

politična usmeritev Ludwiga Jahneja tako precej jasna. Pregled del je pokazal, da je to izrazito nemško usmerjenost čutiti praktično pri celotnem njegovem opusu, še zlasti pa v literarnih besedilih. Temu se pravzaprav ne gre čuditi, če vemo, da je Jahne živel na nacionalno mešanem področju in v precej razburkanih časih, če poleg prve svetovne vojne omenimo samo še plebiscit.²⁰

Ob smrti Ludwigovega očeta, inšpektorja avstrijskih železnic Franca Jahneja, je v omenjenem časopisu izšel dokaj obsežen članek, v katerem najdemo podatke ne le o pokojniku, ampak tudi o njegovi družini. Ludwigov oče je bil rojen v precej revni družini leta 1826 v Hennersdorfu, ki leži na današnjem Spodnjem Avstrijskem v okraju Mödling. Dejstvo, da odnosi med Nemci in Čehi na tem področju niso bili prav vzorni, je gotovo vplivalo tudi na mladega Ludwiga, kar se posledično ob že zgoraj omenjenih razlogih zagotovo odraža tudi v njegovih delih. Oče Franz Jahne je najprej opravljal delo tehničnega asistenta na dvorcu Schönbrunn, pozneje si je našel zaposlitev na železnici, kjer je postal inšpektor. Po poročanju neznanega avtorja je šlo za prijaznega in ustrežljivega, v Železni Kaplji visoko cenjenega gospoda.²¹ Sin Ludwig naj bi posthumno izdal številne očetove matematične zapise, ki so nastali kot rezultat njegove ljubezni do matematike. Ob dejstvu, da se je mladi Ludwig februarja leta 1885 zaročil s hčerko bivšega deželnega poslanca in dvornega svetnika, rojenega v Tržiču, Adolfa von Pantza,²² je čutiti precejšno navdušenje, pri čemer so bile dodatno poudarjene osebne lastnosti mladega Ludwiga, to je osebna zrelost in zvestoba ter ljubezen do Koroške: »Wir fanden uns zu diesem Mittheilung veranlaßt, weil es uns freut, daß die Tochter [...] lediglich dem Gefühle ihres Herzens folgend, einem Manne die Hand gab, der trotz seiner Jugend schon Tüchtiges geleistet und dem speciell wir Kärnten für sein Wirken im Interesse unseres Vaterlandes zu Danke verpflichtet sind.«²³

Največ podatkov o Ludwigovi mladosti in življenju smo izvedeli iz člankov, ki so v *Freie Stimmen* izšli ob njegovi 70-letnici²⁴ in 80-letnici²⁵. Čigavo pero je zapisalo prvega, ne bi mogli z gotovostjo trditi, lahko samo domnevamo, da gre za avtorja, ki je naveden pod pesmijo, s katero se besedilo konča. Gre namreč za celovškega uradnika Franza Franzlercherja, sicer pisca nacionalno obarvanih dram, ki je morda bolj znan pod psevdonimom Kratzwall Franzin in čigar verze najdemo na začetku pričujočega zapisa.

Ludwig Jahne je bil torej po rodu sudetski Nmec, ki je s tremi leti prvič prišel na Koroško, v Železno Kaplo (Eisenkapel), in sicer k stricu po mamini strani, ki je tam delal kot gozdarski mojster. Kot beremo v slavnostnem prispevku ob njegovi

20 O plebiscitu na Koroškem je izšla vrsta znanstvenih člankov in monografij, zato tukaj le nekaj del: Janko Pleterski et al., *Koroški plebiscit: razprave in članki* (Ljubljana: Slovenska matica, 1970). Luka Sienčnik, *Koroški plebiscit 1920* (Maribor: Obzorja, 1987).

21 *Freie Stimmen*, 10. 3. 1884, 2.

22 *Freie Stimmen*, 21. 2. 1885, 3. Adolf von Pantz (21. 12. 1826, Tržič; †19. 6. 1879, Celovec), gospodarstvenik in politik. – *Österreichisches Parlament*, pridobljeno 22. 3. 2020, <https://www.parlament.gv.at/WWER/PARL/J1848/Pantz.shtml>.

23 *Freie Stimmen*, 10. 3. 1884, 3.

24 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 3.

25 *Freie Stimmen*, 1. 9. 1936, 2.

70-letnici,²⁶ se je mladi Ludwig v deželo takoj zaljubil in je poslej počitnice vedno preživil na Koroškem. Na Dunaju se je po končani višji realki vpisal na tehnično visoko šolo (Technische Hochschule), kjer se je posvečal študiju kemije. Leta 1887 je postal asistent profesorja Franca Schwackhöferja²⁷ na visoki šoli Hochschule für Bodenkultur. Tam je ostal dve leti in v tem času je nastala vrsta razprav tehnično-kemijske vsebine. Med leti 1882–1889 je deloval kot »Betriebskemiker« v tovarni Soda und Schwefelsäurefabrik v Petrovicah (današnja Češka) in pozneje v še nekaterih podjetjih kemijske industrije v Magdeburgu in Porenju. Leta 1892 se mu je izpolnila dolgoletna želja po stalnem bivališču v alpskem svetu, ker je postal direktor tovarne svinca v Celovcu. V tem kraju se je nato končno lahko posvetil poklicu, naravi in tudi družini. Tako se je dve leti pozneje poročil s hčerko že omenjenega dvornega svetnika – Ano. Leta 1901 je v Pliberku prevzel položaj direktorja centralnega laboratorija Pliberške rudarske zveze (Blei Bergbau Union),²⁸ ki je začela delovati 15. julija 1868 in je združevala vsa tri svinčarska podjetja na vzhodnem Koroškem.²⁹ V zakonu se jima je rodila hči Michaela, ki se je poročila s Hansom Heinrichom Stinnesom, sinom uspešnega, predvsem pa bogatega industrialca ter znanega politika Huga Stinnesa.³⁰ Poroča je v časopisih prav tako odmevala,³¹ nanj pa v nemškem jeziku še danes spominjajo stalne besedne zveze, katerih prenesen pomen se navadno povezuje prav z denarjem.³² Po 49 letih delovanja, večinoma na vodilnih funkcijah, se je Ludwig Jahne leta 1926 upokojil.³³

Ludwig Jahne – kemik

Med tehnično kemijskimi prispevki, ki jih je Ludwig Jahne objavil, naj kot primer omenimo dva, objavljena v časopisu *Carinthia*. Članek »Argon und Helium« s podnaslovom »Zwei neue Elemente«³⁴ je nastal ob odkritju omenjenih elementov, ki je med znanstveniki tudi sicer povzročilo kar nekaj vznemirjenja: »Seit einigen Monaten ist die wissenschaftliche Welt in Erregung durch die Entdeckung zweier Elemente, von denen eines, das Argon, in ungeheuren Mengen in der Atmosphäre vorkommt,

26 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 2.

27 Franz Schwackhöfer (15. 4. 1843, Dunaj; † 18. 7. 1903, Dunaj), kemik, profesor in direktor Visoke šole. – *Österreichisches Biographisches Lexikon*, pridobljeno 20. 2. 2020, <https://www.biographien.ac.at>.

28 Več o tem gl. Drago Ocepek, »Paberki iz zgodovine rudarstva,« v: *Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike = History reviews-science and technology* (Ljubljana: Slovenska matica, 1971–2002), 15–16 (2002): 21, 22.

29 Jože Šorn, »Premogovniki in njihovi rudarji v obdobju 1848–1918,« *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, 8–9 (1968–1969): 28.

30 Hugo Stinnes (12. 2. 1870, Mülheim (Porurje); 10. 4. 1924, Berlin), industrialec. – *Deutsches Historisches Museum*, pridobljeno, 29. 2. 2020, <https://www.dhm.de>. O uspešnem industrialcu in politiku gl. tudi Edmund H. Stinnes in Andreas Kohlschütter, *Ein Genie in chaotischer Zeit: Edmund H. Stinnes über seinen Vater Hugo Stinnes (1870–1924)* (Niederwangen/Bern: Ascona 1979).

31 »Tagesneuigkeiten,« *Salzburger Volksblatt*, 28. 4. 1930, 4.

32 »Das walte Hugo!« ali »Reich wie Stinnes,« *Die Welt*, pridobljeno 20. 3. 2020, https://www.welt.de/wams_print/article2939489/Reich-wie-Stinnes-war-einmal.html.

33 »Ludwig Jahne,« 1. 9. 1926, 2.

34 Ludwig Jahne, »Argon und Helium. Zwei neue Elemente,« *Carinthia* 2, 85 (1895): 159–96.

mährend das andere, das Helium, durch spectroscopische Untersuchungen wohl schon in der Sonne nachgewiesen, auf der Erde jedoch noch nicht gefunden worden war.«³⁵

V *Carinthii* je izšlo sicer še kar nekaj njegovih člankov, ki so pravzaprav njegova javna predavanja v Prirodoslovnem muzeju (Naturhistorisches Museum) v Celovcu,³⁶ kjer je bil tudi sedež istoimenskega društva. Predavanje v tem društvu je imel na primer 15. decembra 1893, in sicer o položaju takratne kemijske industrije, kar je *Carinthia* leto kasneje pod naslovom Die chemische Großindustrie der Gegenwart³⁷ objavila v dveh delih. Tudi v članku z naslovom »Ueber das Wesen der chemischen Elemente und Atome«³⁸ gre za objavo predavanja, ki ga je Jahne imel 15. februarja leta 1895 v omenjenem društvu, zato je bil pisan v prvi osebi: »Ein trockener Gegenstand, ein schwer zu behandelndes Gebiet für einen gemeinverständlichen Vortrag so dürfte das Urtheil mancher lauten, welche den Titel meines Vortrages lasen.«³⁹

Zapicali smo že, da je njegov opus poleg ljubezni do narave in domovine prežemala ljubezen do zgodovine, zato članki, ki jih je povezoval s svojim strokovnim znanjem, ne presenečajo. Razprava z naslovom *Zur Geschichte des Bleibergbaus Windisch-Bleiberg*⁴⁰ je bila objavljena v slavnostnem zborniku avstrijskega montanista in geologa Richarda Canavala.⁴¹ Podobne zgodovinsko-tehnične prispevke je najti še v *Carinthii*,⁴² v rudarskem *Montanistische Rundschau*⁴³ pa se je med drugim posvečal obirskemu premogovništvu.⁴⁴

Da se je Jahne tudi povsem znanstveno loteval takšnih vsebin, dokazuje članek o boroveljskih puškah z naslovom *Ferlacher Gewehrrezeugnis*.⁴⁵ Kot je zapisal v uvodu, je nastal na podlagi arhivskega gradiva iz Humberka (Hollenburg), ki se nahaja v deželnem arhivu, ter gradiva, ki ga je našel v arhivu v Vetrinju (Viktring).⁴⁶ Članek obravnava čas med leti 1749–1782, ko so Borovlje (Ferlach) dobavljale veliko orožja avstrijski vojski.

35 Ibid., 159.

36 Naturhistorisches Museum je bil ustanovljen 24. 10. 1848, vodstvo muzeja je bilo predhodnik Naturhistoričnega društva (Naturhistorischer Verein), ki je izdajal časopis *Carinthia 2*. – *Der Naturwissenschaftliche Verein für Kärnten*, pridobljeno 3. 2. 2020, <https://naturwissenschaft-ktn.at>.

37 Ludwig Jahne, »Die chemische Großindustrie der Gegenwart,« *Carinthia 2*, 84 (1894): 7–16 in 49–59.

38 Ludwig Jahne, »Ueber das Wesen der chemischen Elemente und Atome,« *Carinthia 2*, 85 (1895): 98–114.

39 Ibid., 98.

40 Ludwig Jahne, »Zur Geschichte des Bleibergbaus Windisch-Bleiberg,« v: *Richard Canaval Festschrift*, ur. Franz Kahler (Klagenfurt: Naturkundl. Landesmuseum für Kärnten 1935), 113–18.

41 Richard Canaval (25. 3. 1855, Celovec; † 31. 7. 1939, Celovec), montanist in geolog. – *Österreichisches Biographisches Lexikon*, pridobljeno 29. 2. 2020, <https://www.biographien.ac.at>.

42 Ludwig Jahne, »Zur Geschichte der Eisenhämmer am Freibach,« *Carinthia 1*, 126 (1936): 50–60.

43 Montanistische Rundschau – Organ des Zentralvereins der Bergwerksbesitzer Österreichs – izhajal je med leti v Berlinu in na Dunaju. – *Historische Zeitungen und Zeitschriften*, pridobljeno 23. 2. 2020, <http://anno.onb.ac.at>.

44 Ludwig Jahne, »Geschichtliche Entwicklung der Bergbauten am Hochobir,« *Montanist. Rundschau*, 21 (1929): 1–7, 37–41, 53–62.

45 Ludwig Jahne, »Zur Geschichte der Ferlacher Gewehrrezeugung,« *Carinthia 1*, 120 (1930): 98–119.

46 Ibid., 98.

Ludwig Jahne – avtor literarnih del

Čeprav v najpomembnejši del zapuščine Ludwiga Jahneja sodi delovanje na plainskem področju, tudi opus njegovega pesniškega in proznega ustvarjanja ni majhen.⁴⁷ V svojih delih se zgodovinski dogodki na Koroškem prepletajo z naravo, kar je pogosto nakazano že v naslovih: *Arnulf von Karnten*,⁴⁸ novela *Verirrte Liebe*⁴⁹ ali povest o turških časih *Erzählung aus der Kärntner Turkernot*, ki jo sicer na spletni strani avstrijske nacionalne knjižnice nismo našli.⁵⁰ Jezikovni boj na jezikovno mejnih področjih je prišel do izraza v delu *Der Hammer von Eberstein*.⁵¹

V pesnitvi *Die Khevenhüller*⁵² avtor opisuje Koroško v času protireformacije. O njeni vsebini izvemo več iz objavljene⁵³ (pozitivne) kritike dr. Gustava Zoepfla, sicer avtorja tiskanega vodnika po Koroški.⁵⁴ Že sam naslov nas vodi v zgodovinsko dogajanje, saj gre za ime stare frankovske plemiške družine:⁵⁵ »Die Khevenhüller sind einer der hervorragendsten Geschlechter des österreichischen Kaiserstaates und der Glanz seines Namens durch seine vielen durch Staat und Fürst verdienten Träger [...]«⁵⁶ Jahne je problematiko z namišljenimi osebami mojstrsko umestil v zgodovinski kontekst. Obliki dela je spričo obširnega vsebinskega opisa namenjenih le nekaj besed: verzi so tekoči, večinoma lahkega in tekočega ritma. Monotonija je razbita s tem, da ponekod ni rime. Jezik je čvrst, občasno prežet s toplim humorjem, redko, a na ustreznih mestih je najti tudi zastarele ali narečne izraze.⁵⁷

V proznem delu *Villachs Kaisertagen*, ki ga je v 44 nadaljevanjih od 8. maja do 18. julija 1916 ponatiskoval tudi *Freie Stimmen*, lahko beremo o Beljaku v času cesarja Karla V.,⁵⁸ med drugim tudi opis njegovega obiska v tem mestu.

Jahnejeva nežna in čista lirika je prišla do izraza v leta 1907 izdanih pesmih z naslovom *Poetische Bekenntnisse*.⁵⁹

Kot že zapisano, je celoten ustvarjalni opus glavnega protagonista prežemala doslednost v odnosu do narave, zgodovine in tudi do nemškega nacionalizma. Glede

47 O tem gl. tudi Franz Brümmer, *Lexikon der deutschen Dichter und Prosaisten vom Beginn des 19. Jahrhundert bis zur Gegenwart* (Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam, 1913), 338. Rudolf Vierhaus, ur., *Deutsche Biographische Enzyklopädie* (München: K. G. Sauer, 2006), 299. Heinrich Klenz, ur., *Kürschners deutscher Literatur-Kalender* (Leipzig: Göschen Verlagshandlung, 1904), 597.

48 Ludwig Jahne, *Arnulf von Karnten* (Leipzig: Verlag von Georg Heinrich Meyer, 1898).

49 Ludwig Jahne, *Verirrte Liebe* (Graz: Deutsche Vereinsdruckerei und Verlagsanstalt, 1907).

50 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 3.

51 Ibid.

52 Ludwig Jahne, *Die Khevenhüller* (Klagenfurt: Kleinmayer, 1905).

53 Gustav Zoepfl, »Die Khevenhüller,« *Freie Stimmen*, 29. 10. 1904, 1, 2.

54 Gustav Zoepfl, *Kärnten/Ein Reisehandbuch Taschenbuch* (Klagenfurt: F. Kleinmayr, 1906).

55 Constantin von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, 11 (Wien: Universitäts-Buchdruckerei L. C. Zamarski (vormals J. P. Sollinger), 1864), 211–30.

56 Ibid., 212, 213.

57 Zoepfl, »Die Khevenhüller,« *Freie Stimmen*, 29. 10. 1904, 2.

58 Karl V. (24. 2. 1500, Prinsenhof, Gent; Belgija; † 21. 9. 1558, samostan San Jerónimo de Yuste, Španija), rimsko-nemški kralj in cesar (1519–56). – Alfred Kohler, »Karl V.« *Neue Deutsche Biographie* (Berlin: Duncker & Humblot, 1977), 191–221.

59 Ludwig Jahne, *Poetische Bekenntnisse* (Klagenfurt: s. n., 1895).

na njegovo usmeritev in glede na čas, v katerem je živel, je njegovo delo, ki nosi precej zgovoren naslov *Die slawische Gefahr in Kärnten*, potem samo logična posledica.⁶⁰

Čeprav se je do soljudi vedno vedel človeško in empatično, je svojim prepričanjem ostajal zvest in hodil po poti z močno voljo ne glede na vse. In prav slednje je verjetno glavni razlog, da je bil na področju takratne turisticke tako uspešen.⁶¹

Ludwig Jahne – avtor planinske literature

Preden si bolj podrobno pogledamo njegov prispevek na tem področju, morda najprej pojasnilo terminov turisticke in turisti. Turistica ali tura (nem. *die Fahrt*) se je namreč v planinstvu razlagala malo drugače kot sicer. Tura je pomenila daljšo, naporenjo hojo, plezanje ali smučanje z določenim ciljem. Turisti pa so bili tisti, ki so sami ali z vodnikom hodili ali plezali po gorskem svetu.⁶²

Največji prispevek Ludwiga Jahneja je bil torej brez dvoma prav na tem področju, kar mu je bilo večkrat tudi javno priznано: »Mit Zug und Recht kann man Jahne den Erschließer der Bergwelt der Karawanken und einen der Pioniere des Fremdenverkehrs im Lande Kärnten nennen.«⁶³

Leta 1877 je bil Ludwig Jahne eden izmed ustanoviteljev Sekcije Železna Kapla Avstrijskega turističnega kluba (Österreichischen Touristenklub, Sektion Eisenkappel). Leta 1904 je ustanovil Gau Karavanken Celovške sekcije Nemško-avstrijskega planinskega društva (Deutschen und Österreichischen Alpenvereins) in jo 20 let vodil kot predsednik.⁶⁴

Tri dni po njegovi smrti decembra leta 1937 je bila v *Freie Stimmen* objavljena osmrtnica, iz katere izvemo, da je bil Ludwig Jahne častni član številnih planinskih društev iz Železne Kaple, Bistrice v Rožu in Rožek na Dravi ter dolgoletni direktor Celovške sekcije planinskega društva.⁶⁵

Največji uspeh si je Jahne zagotovo prislužil s prizadevanji pri graditvi Celovške koče (Klagenfurter Hütte) leta 1906. Koča se nahaja pod Ovčjim vrhom (Kozjak)/Geissberg (Kosiak) in je še danes priljubljena izletniška točka, v njej pa so po Ludwigu Jahneju poimenovali tudi sobo.⁶⁶ Za njegova aktivna prizadevanja v delovanju planinskega društva *Karawanken*, pri markiranju in postavljanju koč v Karavankah, še zlasti pa za angažiranje pri gradnji Celovške koče, so mu ob slovesnosti ob desetletnici obstoja njegovega društva, ki se je odvijala v hotelu Sandwirth v Celovcu,⁶⁷ podarili sliko znanega slikarja Comptona.⁶⁸

60 Ludwig Jahne, *Die slawische Gefahr in Kärnten* (Wien: Genoss. Buchdr., 1909).

61 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 3.

62 Bine Mlač, ur., *Planinski terminološki slovar* (Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2002), 237.

63 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 2.

64 Ibid.

65 *Freie Stimmen*, 8. 12. 1937, 10.

66 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 3.

67 *Freie Stimmen*, 28. 4. 1914, 3.

68 V novici je naveden le priimek avtorja slike, zato ne moremo z gotovostjo trditi, ali gre za Edwarda Theodora

Ludwig Jahne je (planinske) prispevke objavljal v številnih časopisih,⁶⁹ med drugim tudi v *Blätter für Alpenländer Österreichs*.⁷⁰ Kot že zapisano, je bil avtor mnogih planinskih vodnikov, v katerih se je posvečal predvsem Karavankam: *Führer durch die Karawanken*,⁷¹ *Ost- und Mittelkarawanken, Saantaler (Steiner) Alpen: amtlicher Führer der Sektion »Carinthia« des Oesterr Touristen-Klubs*,⁷² *Karawankenführer: mit einer Kartenskizze und vielen Abbildungen*.⁷³ V vodnikih *Eisenkappel und Umgebung, die Ostkarawanken und die Saantaler (Steiner)-Alpen*⁷⁴ in *Wegweiser durch die Karawanken, Julischen und Saantaler (Steiner) Alpen*⁷⁵ pa tudi Savinjskim Alpam. Našteti vodniki so izšli pred prvo svetovno vojno, nekatere pa je izdal tudi po prvi svetovni vojni, če jih omenimo le nekaj: *Wegweiser durch die Umgebung von Klagenfurt*,⁷⁶ *Wörthersee: ein Führer mit kurzem Wegweiser durch Klagenfurt und Villach samt Umgebung*,⁷⁷ *Kärntner Burgen-Führer*,⁷⁸ *Führer durch die Karawanken*.⁷⁹

Planinski vodniki ob koncu 19. stoletja in na začetku 20. stoletja zagotovo niso bili očem tako privlačni kot sodobni. Vsebovali so manj fotografij in še te so bile vsaj na začetku črno-bele. Vodniki so bili manjšega formata, tako da so jih takratni turisti, torej gorohodci, lahko spravili v žep ali nahrbtnik. Imeli pa so še eno dobro lastnost, bili so zelo opisni, saj so uporabnikom z besedo morali naslikati naravne, etnološke in druge značilnosti dežele. Takratni gorohodci namreč niso imeli sodobnih brskalnikov, s katerimi si danes lahko v trenutku naslikamo določeno geografsko področje. V primerjavi s sodobnimi vodniki so torej bili manj tehnični in bolj opisni, iz njih pa so se bralci lahko tudi marsikaj naučili.

V vodnikih glavnega protagonista tako na primer lahko beremo etimološko razlago imena Karavanke. To naj bi izhajalo iz keltskih besed Kara (= kamen) in Wanka (= travnik), kar naj bi torej označevalo kamnit travnik.⁸⁰

Slovenska izgovarjava geografskih imen za nemško govoreče gorohodce gotovo ni bila enostavna, česar se je Jahne zavedal. Zato je nemško govorečim uporabnikom

Comptona (29. 8. 1849, Stoke Newington; † 22. 3. 1921, Feldafing) ali za njegovega sina Edwarda Harrisona (11. 10. 1881, Feldafing; † 6. 3. 1960, Feldafing), saj sta bila oba priznana slikarja planin in gora. – Ulrich Thieme, ur., *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* (Leipzig: Verlag von E. A. Seemann, 1908), 284.

69 »Ludwig Jahne,« *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 3.

70 *Blätter für Alpenländer Österreichs* – kot lahko beremo v prvi številki, gre za politični časopis liberalnih nazorov, ki je izhajal tedensko v redakciji Heinricha Noëa in je zadeval predvsem alpske dežele, še zlasti Koroško. – *Blätter für die Alpenländer Oesterreichs*, 3. 1. 1878, 1.

71 Ludwig Jahne, *Führer durch die Karawanken* (Wien: R. Lechner, 1882).

72 Ludwig Jahne, *Ost- und Mittelkarawanken, Saantaler (Steiner) Alpen: amtlicher Führer der Sektion »Carinthia« des Oesterr. Touristen-Klubs* (Berlin: Geuters Reiseführerverlag, 1924).

73 Ludwig Jahne, *Karawankenführer: mit einer Kartenskizze und vielen Abbildungen* (Klagenfurt: Heyn, 1931).

74 Ludwig Jahne, *Eisenkappel und Umgebung, die Ostkarawanken und die Saantaler (Steiner)-Alpen*, (Darmstadt: Karl P. Geuter, 1903).

75 Ludwig Jahne, *Wegweiser durch die Karawanken, Julischen und Saantaler (Steiner) Alpen* (Klagenfurt: J. Heyn, 1911).

76 Ludwig Jahne, *Wegweiser durch die Umgebung von Klagenfurt* (Klagenfurt: Heyn, 1921).

77 Ludwig Jahne, *Wörthersee: ein Führer mit kurzem Wegweiser durch Klagenfurt und Villach samt Umgebung* (Klagenfurt: Kollitsch, 1927).

78 Ludwig Jahne, *Kärntner Burgen-Führer* (Klagenfurt: Merkel, 1930).

79 Ludwig Jahne, *Führer durch die Karawanken* (Klagenfurt: Heyn, 1931).

80 Ludwig Jahne, *Karawanken Führer mit einer Karte und Abbildungen* (Klagenfurt: Verlag von Jakob Heyns Buchhandlung, 1912), 7.

vodnikov najprej pomiril strahove pred slovenskim jezikom, s tem ko je poudarjeno zapisal, da za obisk Karavank znanje slovenskega jezika ni potrebno: »Zum Besuche der Karawankenberge ist die slowenische Sprache nicht nöthig.«⁸¹

Morda še zanimivost, prvo omembo nemškega imena Stol (Hochstuhl) je prvi vpeljal prav Ludwig Jahne v svojem vodniku leta 1882.⁸²

Jahne je v vodniku zapisal svoja opažanja takratnih gospodarskih razmer, ki so se mu na karavanskem področju zdele neugodne. Primanjkovalo je namreč dobre industrije, žito pa je komaj zadostilo potrebam dežele. Avtor je opazil, da so bogati vodni viri neizkoriščeni, čemur pa v preteklosti ni bilo tako. Rudarstvo je predvsem v vzhodnih delih tamkajšnjim ljudem sicer nudilo možnost zaslužka, so pa bile razmere težavne in panoga praktično že v zatonu. Surovine so se večinoma nahajale v hribovju, a sta bila njihov izkop in transport povezana z visokimi stroški. Posledično je zato tamkajšnje prebivalstvo upanje vedno bolj polagalo v rastoči tujski promet.⁸³ Ob vseh teh opisih je zanimivo, da Jahne na področju Karavank ni omenil bogastva gozdov. Morda se mu je vse skupaj zdelo samoumevno.

Jahne je tako kot drugi avtorji planinskih vodnikov pisal na podlagi lastnih izkušenj. To je razlog za njihovo prepričljivost, sploh kar zadeva odnos do tamkajšnjega prebivalstva. Zapisali smo že, da je nemško govorečim hribohodcem pomiril strahove pred nerazumevanjem slovenskega jezika, saj se je v komunikaciji s tamkajšnjim lokalnim prebivalstvom prav lahko znašel, ker so večinoma govorili tudi nemško.⁸⁴ Prebivalce teh področij pa je označil za miroljubne, preproste in predvsem poštene.⁸⁵

Njegov vodnik iz leta 1882 se od drugega, ki je izšel leta 1912, v odnosu do prebivalstva razlikuje le malenkostno. V večjih naseljih, kjer je bilo še v začetku devetdesetih let 19. stoletja opaziti pretežno nemško prebivalstvo, je 30 let pozneje opazil že večjezičnost, čeprav še vedno z občutnim nemškim poudarkom. Pri drugem opisu se sicer morda že lahko nekako nakazuje omiljenje nemških nacionalnih stališč, h katerim pa se je glede na svojo načelnost in razvoj dogodkov verjetno po prvi svetovni vojni spet vrnil.

<p>1882 »Die Bevölkerung in den Karawanken ist gemischter Nationalität, und zwar findet man dort sowohl den deutschen als auch den slovenischen Stamm. Der Bauern- und Arbeiterstand im Gebirge gehört vorwiegend dem letztern an, während die grösseren Orte zumeist von Deutschen bewohnt sind.«⁸⁶</p>	<p>1912 »Die Landbevölkerung der Karawanken ist slowenisch, die größeren Orte jedoch gemischtsprachig und tragen fast alle deutschen Charakter.«⁸⁷</p>
---	---

81 Ibid., 5. »Za obisk Karavank znanje slovenskega jezika ni potrebno.«

82 Ludwig Jahne, *Führer durch die Karawanken* (Lechner, Wien 1882), 46.

83 Jahne, *Karawanken Führer mit einer Karte*, 5–7.

84 Ibid., 5.

85 Jahne, *Führer durch die Karawanken*, 5.

86 Ibid., 4, 5. »Prebivalstvo v Karavankah je mešanih narodnosti, in sicer nemško in slovensko. Kmetje in delavci v hribeh pripadajo večinoma slednjim, medtem ko v večjih krajih večinoma prebivajo Nemci.«

87 Jahne, *Karawanken Führer mit einer Karte*, 8. »Prebivalstvo na deželi v Karavankah je slovensko, večji kraji so jezikovno mešani, večinoma prežeti z nemškim karakterjem.«

Kot že zapisano, so planinski vodniki Jahnejevega časa uporabnike poučevali v različnih smereh, med drugim tudi z navajanjem literature, povezane s planinstvom ali turistiko. Jahne je seznamom bil zvest v obeh vodnikih, le da je leta 1912 bil ta seznam ločen na turistično in znanstveno literaturo, v kateri so bili navedeni tudi (planinski) članki.⁸⁸

Leta 1914 je Jahne izdal delo *Völkische Reiseführer durch die Deutschen Siedlungen Südösterreichs*,⁸⁹ ki je izšlo ob 25-letnici obstoja Nemškega obrambnega društva in je nemško usmerjeno. Gre za opise nemškega vpliva na »ogrožena območja«, torej kraje na jezikovnih mejah (ne le slovenskih, tudi italijanskih, čeških), kjer trčijo skupaj različni nacionalni konflikti. Šlo naj bi za primarne informacije za turiste teh krajev, pri čemer se je avtor izrazito postavil v bran gostoljubnosti nemških koč, nemških poime-novanj krajev, nemških trgovin itd.⁹⁰

Zaključek

V zaključku prispevka zagotovo lahko trdimo, da je bil Ludwig Jahne izvrsten poznavalec svoje dežele v vseh njenih podrobnostih, geografskih, nacionalnih in tudi zgodovinskih. Vse to je opaziti v praktično vseh njegovih delih. Gre za virtuoza umetelnih oblik lirike, epike in celo dramatike, gotovo pa je njegov največji doprinos na področju planinstva. Na tem področju so znana njegova konkretna prizadevanja pri gradnji Celovške koče, pri ustanavljanju in vodenju planinskih društev na Koroškem, predvsem pa pri pisanju planinskih vodnikov. Ob vsem tem ne gre prezreti njegove (osnovne) dejavnosti na kemijskem področju, javnih predavanj in tudi strokovnih znanstvenih prispevkov s tega področja. Rdeča nit, ki se vleče praktično skozi vsa njegova dela, je torej prežeta z ljubeznijo do zgodovine, narave in nemškega naroda, kar se končno čuti tudi v planinski literaturi. Gotovo je vse omenjeno odraz njegovih značajskih lastnosti, vztrajnosti, delavnosti in še posebno načelnosti.

Osebnosti, kot so Aljaž, Tuma, Frischhauf, Dežman in končno tudi Ludwig Jahne, dokazujejo, da nacionalni boji v planinstvu niso bili domena preprostih, ampak izobraženih in ne ravno revnih posameznikov.

88 Ibid., 10, 11.

89 Ludwig Jahne, *Völkische Reiseführer durch die Deutschen Siedlungen Südösterreichs. Festgabe zum fünfundzwanzigjährigen Bestand des Deutschen Schutzvereines Südmark* (Klagenfurt: Verlag Joh. Heyn., 1914).

90 Birgit Jöhler, »Sommerfrische und Bergfreiheit im Zeichen deutscher nationaler Identität,« *Volkskundemuseum Wien*, pridobljeno, 12. 2. 2019, <https://www.volkskundemuseum.at>.

Viri in literatura

Časopisni viri

- »Ludwig Jahne,« *Salzburger Volksblatt*, 28. 4. 1930, 4.
- *Blätter für die Alpenländer Oesterreichs*, 3. 1. 1878, 1.
- *Freie Stimmen*, 1. 5. 1881, 1. »An unsere Parteigenossen!.«
- *Freie Stimmen*, 10. 3. 1884, 2.
- *Freie Stimmen*, 21. 2. 1885, 3.
- *Freie Stimmen*, 1. 9. 1926, 2–3. »Ludwig Jahne.«
- Jahne, Ludwig. »Argon und Helium. Zwei neue Elemente.« *Carinthia* 2, 85 (1895): 159–96.
- Jahne, Ludwig. »Die chemische Großindustrie der Gegenwart.« *Carinthia* 2, 84 (1894): 7–16 in 49–59.
- Jahne, Ludwig. »Geschichtliche Entwicklung der Bergbauten am Hochobir.« *Montanist. Rundschau*, 21 (1929): 1–7, 37–41, 53–62.
- Jahne, Ludwig. »Ueber das Wesen der chemischen Elemente und Atome,« *Carinthia* 2, 85 (1895): 98–114.
- Jahne, Ludwig. »Zur Geschichte der Eisenhämmer am Freibach.« *Carinthia* 1, 126 (1936): 50–60.
- Jahne, Ludwig. »Zur Geschichte der Ferlacher Gewehrzeugung.« *Carinthia* 1, 120 (1930): 98–119.
- Zoepfl, Gustav. »Die Khevenhüller.« *Freie Stimmen*, 29. 10. 1904, 1–2.

Internetni viri

- *Der Naturwissenschaftliche Verein für Kärnten*. Dostopno na: <https://naturwissenschaft-ktn.at> (3. 2. 2020).
- *Deutsches Historisches Museum*. Dostopno na: <https://www.dhm.de> (29. 2. 2020).
- *Die Welt*. Dostopno na: https://www.welt.de/wams_print/article2939489/Reich-wie-Stinnes-war-einmal.html (20. 3. 2020).
- *Historische Zeitungen und Zeitschriften*. Dostopno na: <http://anno.onb.ac.at> (23. 2. 2020).
- Jöhler, Birgit. »Sommerfrische und Bergfreiheit im Zeichen deutscher nationaler Identität.« *Volkskundemuseum Wien*. Dostopno na: <https://www.volkskundemuseum.at>. (12. 2. 2019).
- *Österreichisches Biographisches Lexikon*. Dostopno na: <https://www.biographien.ac.at>. (29. 2. 2020).
- *Österreichisches Parlament*. Dostopno na: <https://www.parlament.gv.at/WWER/PARL/J1848/Pantz.shtml> (22. 3. 2020).

Literatura

- Brümmer, Franz. *Lexikon der deutschen Dichter und Prosaisten vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart*. Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam, 1913.
- Cvirn, Janez. »Kdor te sreča, naj te sune, če ti more, v zobe plune: Dragotin Dežman in slovenstvo.« *Zgodovina za vse*, 14, št. 2 (2007): 38–56.
- Cvirn, Janez. »Vražji Dežman kaj si storil.« V: *Slovenska kronika XIX. stoletja, knj. 2*, 36–38. Ljubljana: Nova revija, 2001–2003.
- Cvirn, Janez. *Trdnjavski trikotnik politična orientacija Nemcev na Spodnjem Štajerskem (1861–1914)*. Maribor: Obzorja, 1997.
- Dežman, Jože. *Slovensko meščanstvo: od vzpona nacije do nacionalizacije (1848–1948)*. Celovec: Mohorjeva, 2008.

- Haslinger, Peter, ur. *Schutzvereine in Ostmitteleuropa – Vereinswesen, Sprachenkonflikte und Dynamiken nationaler Mobilisierung 1860–1939*. Marburg: Verlag Herder-Institut, 2009.
- Jahne, Ludwig. *Ost- und Mittelkarawanken, Sanntaler (Steiner) Alpen: amtlicher Führer der Sektion »Carinthia« des Oesterr. Touristen-Klubs*. Berlin: Geuters Reiseführerverlag, 1924.
- Jahne, Ludwig. *Die Khevenhüller*. Klagenfurt: Kleinmayer, 1905.
- Jahne, Ludwig. *Eisenkappel und Umgebung, die Ostkarawanken und die Sanntaler (Steiner)-Alpen*. Darmstadt: Karl P. Geuter, 1903.
- Jahne, Ludwig. *Führer durch die Karawanken*. Klagenfurt: Heyn, 1931.
- Jahne, Ludwig. *Führer durch die Karawanken*. Wien: R. Lechner, 1882.
- Jahne, Ludwig. *Karawanken Führer mit einer Karte und Abbildungen*. Klagenfurt: Verlag von Jakob Heyns Buchhandlung, 1912.
- Jahne, Ludwig. *Karawankenführer: mit einer Kartenskizze und vielen Abbildungen*. Klagenfurt: Heyn, 1931.
- Jahne, Ludwig. *Kärntner Burgen-Führer*. Klagenfurt: Merkel, 1930.
- Jahne, Ludwig. *Verirrte Liebe*. Graz: Deutsche Vereinsdruckerei und Verlagsanstalt, 1907.
- Jahne, Ludwig. *Völkische Reiseführer durch die Deutschen Siedlungen Südösterreichs. Festgabe zum fünfundzwanzigjährigen Bestand des Deutschen Schutzvereines Südmark*. Klagenfurt: Verlag Joh. Heyn., 1914.
- Jahne, Ludwig. *Wegweiser durch die Karawanken, Julischen und Sanntaler (Steiner) Alpen*. Klagenfurt: J. Heyn, 1911.
- Jahne, Ludwig. *Wegweiser durch die Umgebung von Klagenfurt*. Klagenfurt: Heyn, 1921.
- Jahne, Ludwig. *Wörthersee: ein Führer mit kurzem Wegweiser durch Klagenfurt und Villach samt Umgebung*. Klagenfurt: Kollitsch, 1927.
- Jahne, Ludwig. »Zur Geschichte des Bleibergbaus Windisch-Bleiberg.« V: Franz Kahler, ur., *Richard Canaval Festschrift*, 113–18. Klagenfurt: Naturkundl. Landesmuseum für Kärnten, 1935.
- Janša, Olga. »Zgodovina turizma na Slovenskem.« V: *Turistični vestnik: strokovni časopis za turizem in gostinstvo*, 16, št. 3 (1968): 115–17.
- Klenz, Heinrich, ur. *Kürschners deutscher Literatur-Kalender*. Leipzig: Göschen Verlagshandlung, 1904.
- Kohler, Alfred. »Karl V.« V: *Neue Deutsche Biographie*, 191–221. Berlin: Duncker & Humblot, 1977.
- Lončar, Dragotin. *Politično življenje Slovencev (Od 4. januarja 1797 do 6. januarja 1919)*. Ljubljana: Slovenska Matica, 1921.
- Marušič, Branko. »Spremna beseda.« V: Henrik Tuma, *Izza velike vojne*. Nova Gorica: Branko, 1994.
- Mikša, Peter. »Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga: Jakob Aljaž in njegovo planinsko delovanje v Triglavskem pogorju.« *Zgodovinski časopis*, št. 1–2 (2015): 112–23.
- Mikša, Peter. »Narodnostni boji v planinstvu na Slovenskem do 1. svetovne vojne.« *Zgodovina za vse*, 18, št. 2 (2011): 59–69.
- Mlač, Bine, ur. *Planinski terminološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2002.
- Ocepek, Drago. »Paberki iz zgodovine rudarstva.« V: *Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike = History reviews-science and technology*. Ljubljana: Slovenska matica, št. 15–16 (2002): 13–24.
- Pleterski, Janko, Lojze Ude in Tone Zorn, ur. *Koroški plebiscit: razprave in članki*. Ljubljana: Slovenska matica, 1970.
- Prešern, France. »Šmarna gora.« V: Miha Kastelic, ur., *Kranjska čbelica*, S. zv., 17. Ljubljana: Natisnil Jožef Blaznik, 1848.
- Sienčnik, Luka. *Koroški plebiscit 1920*. Maribor: Obzorja, 1987.
- Stinnes, Edmund H. in Andreas Kohlschütter. *Ein Genie in chaotischer Zeit: Edmund H. Stinnes über seinen Vater Hugo Stinnes (1870–1924)*. Niederwangen /Bern: Ascona 1979.
- Šorn, Jože. »Premogovniki in njihovi rudarji v obdobju 1848–1918.« *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, 8–9 (1968–1969): 3–102.

- Thieme, Ulrich, ur. *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig: Verlag von E. A. Seemann, 1908.
- Tuma, Henrik. *Alpiska terminologija*. Ljubljana: s.n., 1966.
- Tuma, Henrik. *Iz mojega življenja*. Ljubljana: Naša založba, 1937.
- Tuma, Henrik. *Pomen in razvoj alpinizma*. Ljubljana: Turistični klub Skala, 1930.
- Vierhaus, Rudolf, ur. *Deutsche Biographische Enzyklopädie*. München: K. G. Sauer, 2006.
- Wurzbach, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, 11*. Wien: Universitäts-Buchdruckerei L. C. Zamarski (vormals J. P. Sollinger), 1864.
- Zoepfl, Gustav. *Kärnten / Ein Reisehandbuch Taschenbuch*. Klagenfurt: F. Kleinmayr, 1906.

Moja Peternel

Ludwig Jahne (1856–1937)

SUMMARY

The contribution presents the life and activities of Ludwig Jahne. The Austrian biographical lexicon describes him as a chemist, yet the results of our research indicate that his efforts outstripped the context of the chemical science by far.

Ludwig Jahne was an expert in all details of the geographical as well as national and historical aspects of his country. He wrote several technical and scientific articles as well as authored a considerable opus of prose and lyric works. However, his most significant accomplishments were in the field of mountaineering. His concrete efforts included the construction of the Klagenfurter Lodge in the Karawanks mountain range, and his trail markings are still well known, as are his several guidebooks dedicated to the Karawanks and the Austrian state of Carinthia.

Practically all of Jahne's work, including the guidebooks, attests to his love of history, nature, and the German nation and reflects his character traits, which included diligence, endurance, and especially principle.